

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ
2011 ЖЫЛҒЫ 09 АҚПАҢДАҒЫ
№ 05 БАСПАСӨЗ РЕЛИЗІ**

**Кредит нарығын дамытудың сапалық
өлшемдері туралы**

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі 2011 жылдың қаңтарында банктерге кейіннен банктердің өкілдерімен сұхбат жүргізе отырып, сауалнама жүргізу нысанында «Кредит нарығының жағдайы және өлшемдерінің болжамы» кезекті тоқсан сайынғы зерттеуін жүргізді. Банктер ұсынған нәтижелер кредит нарығының мынадай сапалық үрдістерін көрсетеді.

2010 жылғы 4-тоқсанда **корпоративтік кредиттеу сегментінде** кредиттік ресурстарға сұраныстың қалыпты өсуі жалғасты: бизнес тарапынан сұраныстың ұлғаюын атап өткен респондент банктердің пайызы 45%-ға дейін ұлғайды, респонденттердің 50%-нан астамы сұраныстың өзгермегенін атап өтті.

Корпоративтік бизнестің тарапынан негізгі сұраныс ұлттық валютадағы заемдарға ұсынылады, бұл, барлық ықтималдылық бойынша, банктер клиенттерінің өз валюталық тәуекелін ұлғайтуға ниет білдірмеуімен, сондай-ақ реттеуші мемлекеттік орган талаптарының артуынан шетел валютасында кредиттеген кезде банктердің тарапынан қойылатын шарттардың қатаңдатылуымен түсіндіріледі.

Банктер барынша сапалы және маңызды заңды тұлғалармен жұмыс істеген кезде жеке тәсілді (арнайы кредиттеу бағдарламаларын әзірлеу, заемдар берудің икемді шарттарын пайдалану, ставкалар мен тарифтерді төмендету) барынша жиі пайдалануда.

Заемшының сапасын бағалаудың негізгі критерийі кепілдікті қамтамасыз ету емес, ұйымның қаржылық жағдайы және алдағы болашақта бизнестің тұрақты жұмыс істеу перспективалары болады. Сонымен бірге, банктер заемшылардың тәуекелдерінің деңгейін жеткілікті түрде жоғары бағалайды, бұл да заемшылардың көпшілігі үшін пайыздық ставкалардың төмендеуін ұстап тұратын фактор болып табылады.

Кейбір ірі және орта банктер басым салаларды қолдау бойынша алуан мемлекеттік бағдарламалар шеңберінде бөлінетін қаржыландырумен салыстырғанда өз клиенттерінен тартылған қаражаттың есебінен нарықтық жағдайларда кредиттер беру үдерісін жандандырды.

2011 жылғы 1-тоқсанда респондент банктердің 79%-ы бұрынғы кредиттік саясатты жүргізуге ниеттеніп отыр, банктердің 12%-ы саясатты қатаңдатуды жоспарлап отыр және банктердің 9%-ы ғана оны шамалы жұмсартуды болжайды. Респондент банктердің пікірінше, 2011 жылғы 1-тоқсанда жұмыс істеп тұрған заемшылардың негізгі тәуекелдері олардың қаржылық жай-күйімен (ең бастысы, өтімділігімен және пайдалылығымен), сондай-ақ кредиттер бойынша өтеу мерзімі кешігуінің өсуімен байланысты болады.

Бөлшек кредиттеу сегментінде халықтың тарапынан сұраныстың өсу үрдісі сақталып отыр, бұл ретте өсу қарқындары шамалы төмендеді. 2010 жылғы 4-тоқсанда ипотекаға сұраныстың ұлғаюын бағалайтын респондент банктердің пайызы 30%-ға жуық болды, тұтынушылық заемдарға сұраныстың ұлғаюы туралы банктердің 43%-ы мәлімдеді.

Бөлшек кредиттеудегі бәсекелестіктің өсуі банктерді кредиттік саясатты жұмсартуын мәжбүрлеуде. Атап айтқанда, кредиттерді беруге және оларға қызмет көрсетуге комиссиялық алымдар, ипотекалық кредиттеу кезіндегі бастапқы жарнаның мөлшері төмендеуде, сондай-ақ заемдар берудің мерзімдері мен олардың сомалары ұлғаюда.

Банктер халықтың тарапынан әмбебап кредиттік өнімдерге (экспресс-кредиттер және кредиттік карталар) өсіп отырған қызығушылықты атап өтуде, тиісінше, банктер кепілсіз кредитті алу рәсімін бір мезгілде біртіндеп жеңілдету кезінде кредиттің осы түрін жаңартты.

2011 жылғы 1-тоқсанда банктердің 80%-ға жуығы кредиттеудің негізгі бағалық емес шарттарын (кредиттік лимиттер, кредитті өтеу мерзімдері, кепілдікті қамтамасыз етуге талаптар) сақтауды болжайды және 90%-ы баға шарттарын (кредиттеудің стандартты және тәуекелді түрлері бойынша маржа) өзгертпей қалдыруды жоспарлап отыр. Сонымен қатар, банктердің 18%-ға жуығы ипотекалық заемдарға қатысты және 24%-ы тұтынушылық кредиттер бойынша кредиттік саясатты бұдан әрі біршама жұмсартуды күтеді.

Банктер несие портфелі сапасының біршама қалпына келуін болжап отыр. Банктердің 20%-ға жуығы жиынтық несие портфелінің сапасы шамалы жақсаратынын күтеді және респонденттердің 70%-дан астамы сапасының өзгеріссіз қалатынын болжап отыр, тек банктердің 6%-ы ғана несие портфелінің сапасы нашарлайды деп санайды.

2010 жылғы 4-тоқсанның қорытындылары бойынша қайта құрылымдалған заемдар санының айтарлықтай өсуі байқалып отыр, ал кепілді мүлікті өндіріп алудың өсу қарқыны тұрақты деңгейде қалды.

Кредиттік тәуекел банктер үшін негізгі тәуекел болып отыр, ол проблемалық заемдардың жеткілікті жоғары деңгейімен байланысты, бұл тәуекелдің өсуін респонденттердің 26%-ы атап өтті. Теңге бағамының тұрақтылығы және банктер өтімділігінің жоғары деңгейі банктер үшін өтімділік тәуекелін және валюталық тәуекелді өзекті емес етті.

Заңды және жеке тұлғалардың салымдарын тарту, сондай-ақ қатысушы акционерлердің есебінен капиталдандыруды ұлғайту банктерді қорландырудың негізгі көздері болып қалуда.

Банктер елдегі жылжымайтын мүлік нарығының баяу қалпына келуін болжап отыр, бұл еліміздегі экономикалық өсудің негізгі индикаторларының тұрақтылығына байланысты. Шикізат тауарларына бағалардың деңгейін одан әрі тұрақтандыру, халық кірістері деңгейінің өсуі, кредиттер бойынша тартымды шартпен ипотекалық нарықтағы ойыншылар санының ұлғаюы халықтың тарапынан кейінге қалдырылған сұранысты іске асыруға ықпал ететін болады, бұл, өз кезегінде, жылжымайтын мүлікке бағалардың өсуіне әсер етеді.

Зерттеу нәтижелері Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің сайтындағы (www.nationalbank.kz) «Қаржы тұрақтылығы» бөлімінде орналастырылды.